

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 12ης Μαρτίου 2019*

«Προδικαστική παραπομπή – Ιθαγένεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρο 20 ΣΛΕΕ – Άρθρα 7 και 24 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Ιθαγένεια κράτους μέλους και ιθαγένεια τρίτου κράτους – Αυτοδίκαιη απώλεια της ιθαγένειας κράτους μέλους και της ιθαγένειας της Ένωσης – Συνέπειες – Αναλογικότητα»

Στην υπόθεση C-221/17,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας, Κάτω Χώρες) με απόφαση της 19ης Απριλίου 2017, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 27 Απριλίου 2017, στο πλαίσιο της δίκης

M. G. Tjebbes,

G. J. M. Koopman,

E. Saleh Abady,

L. Duboux

κατά

Minister van Buitenlandse Zaken,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Κ. Lenaerts, Πρόεδρο, Α. Prechal, Μ. Βηλαρά, Κ. Jürimäe και Κ. Λυκούργο (εισηγητή), προέδρους τμήματος, Α. Rosas, Ε. Juhász, J. Malenovský, Ε. Levits, L. Bay Larsen και D. Šváby, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi

γραμματέας: M.-A. Gaudissart, βοηθός γραμματέας,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζήτησεως της 24ης Απριλίου 2018,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Μ. G. Tjebbes, εκπροσωπούμενη από τον Α. van Rosmalen,
- η G. J. M. Koopman και η L. Duboux, εκπροσωπούμενη από την Ε. Derksen, advocaat,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

- η E. Saleh Abady, εκπροσωπούμενη από τον N. van Bremen, advocaat,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις M. K. Bulterman και M. H. S. Gijzen, καθώς και από τον J. Langer,
- η Ιρλανδία, εκπροσωπούμενη από τις M. Browne και L. Williams, καθώς και από τον A. Joyce,
- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την Τ. Παπαδοπούλου,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον H. Kranenborg, καθώς και από την E. Montaguti,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 12ης Ιουλίου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 20 και 21 ΣΛΕΕ, καθώς και του άρθρου 7 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, των M. G. Tjebbes, G. J. M. Koorman, E. Saleh Abady και L. Duboux και, αφετέρου, του Minister van Buitenlandse Zaken (Υπουργού Εξωτερικών, Κάτω Χώρες) (στο εξής: Υπουργός) σχετικά με την άρνηση του τελευταίου να εξετάσει τις αιτήσεις τους για έκδοση εθνικού διαβατηρίου.

Το νομικό πλαίσιο

Το διεθνές δίκαιο

Η Σύμβαση για την εξάλειψη της ανιθαγένειας

- 3 Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την εξάλειψη της ανιθαγένειας, η οποία θεσπίστηκε στη Νέα Υόρκη στις 30 Αυγούστου 1961 και τέθηκε σε ισχύ στις 13 Δεκεμβρίου 1975 (στο εξής: Σύμβαση για την εξάλειψη της ανιθαγένειας), ισχύει στο Βασίλειο των Κάτω Χωρών από τις 11 Αυγούστου 1985. Το άρθρο 6 της Συμβάσεως αυτής ορίζει τα εξής:

«Εάν η νομοθεσία ενός συμβαλλόμενου κράτους προβλέπει ότι η απώλεια ή η στέρηση της ιθαγένειας ενός ατόμου επιφέρει την απώλεια της ιθαγένειας αυτής για τον/την σύζυγο ή τα τέκνα, η απώλεια αυτή θα εξαρτάται από το αν οι τελευταίοι έχουν ή αποκτούν άλλη ιθαγένεια».

- 4 Το άρθρο 7, παράγραφοι 3 έως 6, της εν λόγω Συμβάσεως προβλέπει τα ακόλουθα:

«3. Υπό την επιφύλαξη των διατάξεων των παραγράφων 4 και 5 του παρόντος άρθρου, ουδείς δύναται να απολέσει την ιθαγένειά του εάν συνεπεία τούτου πρόκειται να καταστεί ανιθαγενής, επειδή εγκαταλείπει τη χώρα της οποίας έχει την ιθαγένεια, διαμένει στην αλλοδαπή, δεν καταχωρείται στα μητρώα ή για οποιαδήποτε ανάλογη αιτία.

4. Ένα πολιτογραφημένο πρόσωπο μπορεί να χάσει την ιθαγένειά του λόγω διαμονής στην αλλοδαπή για διάστημα η διάρκεια του οποίου καθορίζεται από το συμβαλλόμενο κράτος και δεν μπορεί να είναι μικρότερη από επτά συναπτά έτη, εφόσον ο ενδιαφερόμενος δεν δηλώσει στις αρμόδιες αρχές την πρόθεσή του να διατηρήσει την ιθαγένειά του.

5. Όσον αφορά πρόσωπα που γεννήθηκαν εκτός της επικράτειας του συμβαλλομένου κράτους του οποίου έχουν την ιθαγένεια, η διατήρηση της ιθαγένειας αυτής πέραν του χρονικού σημείου κατά το οποίο συμπληρώνεται ένα έτος από την ενηλικίωσή τους μπορεί να προϋποθέτει, βάσει της νομοθεσίας του συμβαλλομένου κράτους, διαμονή, κατά το ανωτέρω χρονικό σημείο, στην επικράτεια του κράτους αυτού ή καταχώριση στην αρμόδια αρχή.

6. Με εξαίρεση τις προβλεπόμενες στο παρόν άρθρο περιπτώσεις, ένα άτομο δεν δύναται να απολέσει την ιθαγένεια ενός συμβαλλομένου κράτους εάν, συνεπεία τούτου, καθίσταται ανιθαγενής, έστω και αν η απώλεια αυτή δεν αποκλείεται ρητώς από οιαδήποτε άλλη διάταξη της παρούσας Συμβάσεως.»

Η Σύμβαση για την ιθαγένεια

- 5 Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την ιθαγένεια, η οποία εγκρίθηκε στις 6 Νοεμβρίου 1997 στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης και τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαρτίου 2000 (στο εξής: Σύμβαση για την ιθαγένεια), ισχύει στο Βασίλειο των Κάτω Χωρών από την 1η Ιουλίου 2001. Το άρθρο 7 της εν λόγω Συμβάσεως ορίζει τα εξής:

«1. Ένα κράτος μέρος δεν δύναται να προβλέπει στην εσωτερική νομοθεσία του την αυτοδίκαιη ή κατόπιν ενέργειας του κράτους αυτού απώλεια της ιθαγένειάς του, εκτός από τις περιπτώσεις:

[...]

- ε. παντελούς έλλειψης πραγματικού δεσμού μεταξύ του κράτους μέρους και ενός υπηκόου ο οποίος έχει τη συνήθη διαμονή του στην αλλοδαπή·

[...]

2. Ένα κράτος μέρος δύναται να προβλέπει την απώλεια της ιθαγένειάς του από τα τέκνα οι γονείς των οποίων χάνουν την ιθαγένειά του, με εξαίρεση τις περιπτώσεις των στοιχείων γ' και δ' της παραγράφου 1. Εντούτοις, τα τέκνα δεν χάνουν την ιθαγένειά τους, εάν τη διατηρεί ένας τουλάχιστον εκ των γονέων τους.

[...]»

Το δίκαιο της Ένωσης

- 6 Το άρθρο 20 ΣΛΕΕ ορίζει τα εξής:

«1. Θεσπίζεται ιθαγένεια της Ένωσης. Πολίτης της Ένωσης είναι κάθε πρόσωπο που έχει την υπηκοότητα ενός κράτους μέλους. Η ιθαγένεια της Ένωσης προστίθεται και δεν αντικαθιστά την εθνική ιθαγένεια.

2. Οι πολίτες της Ένωσης έχουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στις Συνθήκες. Έχουν μεταξύ άλλων:

- α) το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών,

[...]

γ) το δικαίωμα να απολαύουν στο έδαφος τρίτης χώρας, στην οποία δεν αντιπροσωπεύεται το κράτος μέλος την υπηκοότητα του οποίου έχουν, της διπλωματικής και προξενικής προστασίας κάθε κράτους μέλους, υπό τους ίδιους όρους που ισχύουν και έναντι των υπηκόων του κράτους αυτού,

[...]»

7 Κατά το άρθρο 7 του Χάρτη, κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και των επικοινωνιών του.

8 Το άρθρο 24, παράγραφος 2, του Χάρτη προβλέπει τα ακόλουθα:

«Σε όλες τις πράξεις που αφορούν τα παιδιά, είτε επιχειρούνται από δημόσιες αρχές είτε από ιδιωτικούς οργανισμούς, πρωταρχική σημασία πρέπει να δίνεται στο υπέρτατο συμφέρον του παιδιού.»

Το ολλανδικό δίκαιο

9 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο f, του Rijkswet op het Nederlanderschap (νόμου περί ολλανδικής ιθαγένειας, στο εξής: νόμος περί ιθαγένειας) ορίζει τα εξής:

«1. f) Κατόπιν υποβολής σχετικής γραπτής δηλώσεως, αποκτά, διά επιβεβαιώσεως κατά την έννοια της παραγράφου 3, την ολλανδική ιθαγένεια: ο ενήλικος αλλοδαπός ο οποίος είχε κάποτε την ολλανδική ιθαγένεια [...] και έχει άδεια διαμονής αορίστου χρόνου, διαμένει δε τουλάχιστον επί ένα έτος στις Κάτω Χώρες [...], εκτός αν έχει απολέσει την ολλανδική ιθαγένεια βάσει του άρθρου 15, παράγραφος 1, στοιχείο d ή f.»

10 Το άρθρο 15 του νόμου αυτού ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Ενήλικος χάνει την ολλανδική ιθαγένεια:

[...]

c. εάν έχει επίσης αλλοδαπή ιθαγένεια και, επί συνεχές διάστημα δέκα ετών μετά την ενηλικίωσή του, έχοντας αμφότερες τις ιθαγένειες, είχε την κύρια διαμονή του εκτός των Κάτω Χωρών [...] και εκτός των εδαφών όπου ισχύει η [Συνθήκη ΕΕ][...]

[...]

3. Το οριζόμενο στην παράγραφο 1, στοιχείο c, χρονικό διάστημα θεωρείται συνεχές όταν ο ενδιαφερόμενος έχει την κύρια διαμονή του στις Κάτω Χώρες [...] ή σε εδάφη όπου ισχύει η [Συνθήκη ΕΕ] για διάστημα μικρότερο του ενός έτους.

4. Το οριζόμενο στην παράγραφο 1, στοιχείο c, χρονικό διάστημα διακόπτεται με την έκδοση πιστοποιητικού κατοχής της ολλανδικής ιθαγένειας ή ταξιδιωτικού εγγράφου ή ολλανδικού δελτίου ταυτότητας κατά την έννοια του [Paspoortwet (νόμου περί διαβατηρίων)]. Από την ημερομηνία εκδόσεως αρχίζει να τρέχει νέα δεκαετής προθεσμία.»

- 11 Το άρθρο 16 του νόμου περί ιθαγένειας ορίζει τα εξής:
- «1. Ο ανήλικος χάνει την ολλανδική ιθαγένεια:
- [...]
- d. εάν ο πατέρας ή η μητέρα του απολέσει την ολλανδική ιθαγένεια βάσει του άρθρου 15, παράγραφος 1, στοιχεία b, c ή d [...].
- [...]
2. Η κατά την πρώτη παράγραφο απώλεια της ολλανδικής ιθαγένειας δεν παράγει αποτελέσματα:
- a. εάν και για όσο χρονικό διάστημα ένας εκ των γονέων έχει την ολλανδική ιθαγένεια:
- [...]
- e. εάν ο ανήλικος έχει γεννηθεί στη χώρα της οποίας έχει αποκτήσει την ιθαγένεια και είχε εκεί την κύρια διαμονή του κατά το χρονικό σημείο κατά το οποίο απέκτησε την εν λόγω ιθαγένεια [...].
- f. εάν ο ανήλικος έχει ή είχε την κύρια διαμονή του στη χώρα της οποίας έχει αποκτήσει την ιθαγένεια για συνεχές χρονικό διάστημα πέντε ετών [...].
- [...]».
- 12 Κατά το άρθρο IV του Rijkswet tot wijziging Rijkswet op het Nederlanderschap (verkrijging, verlening en verlies van het Nederlanderschap) [νόμου για την τροποποίηση του νόμου περί ολλανδικής ιθαγένειας (κτηση, χορήγηση και απώλεια της ολλανδικής ιθαγένειας)], της 21ης Δεκεμβρίου 2000, η δεκαετία που προβλέπεται στο άρθρο 15, παράγραφος 1, του νόμου περί ιθαγένειας δεν αρχίζει πριν από την 1η Απριλίου 2003.

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 13 Η Μ. G. Tjebbes γεννήθηκε στις 29 Αυγούστου 1984 στο Βανκούβερ (Καναδάς) και έχει έκτοτε την ολλανδική και την καναδική ιθαγένεια. Στις 9 Μαΐου 2003, της χορηγήθηκε ολλανδικό διαβατήριο. Η ισχύς του διαβατηρίου αυτού έληξε στις 9 Μαΐου 2008. Στις 25 Απριλίου 2014, η Μ. G. Tjebbes υπέβαλε στο ολλανδικό προξενείο του Κάλγκαρι (Καναδάς) αίτηση για την έκδοση διαβατηρίου.
- 14 Η G. J. M. Κοορμαν γεννήθηκε στις 23 Μαρτίου 1967 στο Hoorn (Κάτω Χώρες). Στις 21 Μαΐου 1985, εγκαταστάθηκε στην Ελβετία και, στις 7 Απριλίου 1988, συνήψε γάμο με τον P. Duboux ο οποίος είχε την ελβετική ιθαγένεια. Συνεπεία του γάμου αυτού, η G. J. M. Κοορμαν απέκτησε επίσης και την ελβετική ιθαγένεια. Ήταν κάτοχος ολλανδικού διαβατηρίου το οποίο της χορηγήθηκε στις 10 Ιουλίου 2000 και το οποίο ίσχυε μέχρι τις 10 Ιουλίου 2005. Στις 8 Σεπτεμβρίου 2014, η G. J. M. Κοορμαν υπέβαλε στην πρεσβεία του Βασιλείου των Κάτω Χωρών στη Βέρνη (Ελβετία) αίτηση για την έκδοση διαβατηρίου.
- 15 Η E. Saleh Abady γεννήθηκε στις 25 Μαρτίου 1960 στην Τεχεράνη (Ιράν). Έκτοτε έχει την ιρανική ιθαγένεια. Με βασιλικό διάταγμα της 3ης Σεπτεμβρίου 1999 απέκτησε και την ολλανδική ιθαγένεια. Στις 6 Οκτωβρίου 1999, της χορηγήθηκε για τελευταία φορά ολλανδικό διαβατήριο με ισχύ έως τις 6 Οκτωβρίου 2004. Στις 3 Δεκεμβρίου 2002, η εγγραφή της στο μητρώο προσώπων ανεστάλη λόγω της μετοικήσεώς της. Από την ημερομηνία αυτή, η E. Saleh Abady έχει κατά τα φαινόμενα αδιάκοπη κύρια διαμονή στο Ιράν. Στις 29 Οκτωβρίου 2014, υπέβαλε στην πρεσβεία του Βασιλείου των Κάτω Χωρών στην Τεχεράνη (Ιράν) αίτηση για την έκδοση διαβατηρίου.

- 16 Η L. Duboux γεννήθηκε στις 13 Απριλίου 1995 στη Λωζάννη (Ελβετία). Απέκτησε με τη γέννησή της την ολλανδική ιθαγένεια, λόγω της διπλής ιθαγένειας της μητέρας της, της G. J. M. Koorman, καθώς και την ελβετική ιθαγένεια λόγω της ελβετικής ιθαγένειας του πατέρα της, του P. Duboux. Στην L. Duboux ουδέποτε χορηγήθηκε ολλανδικό διαβατήριο. Ωστόσο, ως ανήλικη αναγραφόταν στο διαβατήριο της μητέρας της το οποίο είχε εκδοθεί στις 10 Ιουλίου 2000 και ίσχυε έως τις 10 Ιουλίου 2005. Στις 13 Απριλίου 2013, η L. Duboux ενηλικιώθηκε. Στις 8 Σεπτεμβρίου 2014, υπέβαλε στην πρεσβεία του Βασιλείου των Κάτω Χωρών στη Βέρνη (Ελβετία), ταυτόχρονα με τη μητέρα της, αίτηση για την έκδοση διαβατηρίου.
- 17 Με τέσσερις αποφάσεις που εκδόθηκαν, αντιστοίχως, στις 2 Μαΐου και στις 16 Σεπτεμβρίου 2014, καθώς και στις 20 Ιανουαρίου και στις 23 Φεβρουαρίου 2015, ο Υπουργός αρνήθηκε να εξετάσει τις αιτήσεις για την έκδοση διαβατηρίου που υπέβαλαν οι M. G. Tjebbes, G. J. M. Koorman, E. Saleh Abady και L. Duboux. Ο Υπουργός διαπίστωσε, συγκεκριμένα, ότι τα πρόσωπα αυτά είχαν απολέσει αυτοδικαίως την ολλανδική ιθαγένεια, βάσει του άρθρου 15, παράγραφος 1, στοιχείο c, ή του άρθρου 16, παράγραφος 1, στοιχείο d, του νόμου περί ιθαγένειας.
- 18 Κατόπιν της απορρίψεως από τον Υπουργό των διοικητικών προσφυγών που υποβλήθηκαν κατά των ανωτέρω αποφάσεων, οι αναιρεσείουσες της κύριας δίκης υπέβαλαν τέσσερις χωριστές ένδικες προσφυγές ενώπιον του rechtbank Den Haag (πρωτοδικείου Χάγης, Κάτω Χώρες). Με αποφάσεις που εκδόθηκαν, αντιστοίχως, στις 24 Απριλίου, στις 16 Ιουλίου και στις 6 Οκτωβρίου 2015, το rechtbank Den Haag (πρωτοδικείο Χάγης) έκρινε αβάσιμες τις προσφυγές που είχαν ασκήσει οι M. G. Tjebbes, G. J. M. Koorman και E. Saleh Abady. Με απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 2016, το ανωτέρω δικαστήριο έκρινε, αντιθέτως, βάσιμη την προσφυγή που είχε ασκήσει η L. Duboux και ακύρωσε την απόφαση του Υπουργού επί της διοικητικής προσφυγής της, διατηρώντας όμως σε ισχύ τα έννομα αποτελέσματά της.
- 19 Οι αναιρεσείουσες της κύριας δίκης κατέθεσαν χωριστά αίτηση αναιρέσεως κατά των ανωτέρω αποφάσεων ενώπιον του Raad van State (Συμβουλίου της Επικρατείας, Κάτω Χώρες).
- 20 Το αιτούν δικαστήριο αναφέρει ότι το ζήτημα που ετέθη ενώπιόν του είναι αν η αυτοδίκαιη απώλεια της ολλανδικής ιθαγένειας είναι συμβατή προς το δίκαιο της Ένωσης και, ιδίως, προς τα άρθρα 20 και 21 ΣΛΕΕ, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της αποφάσεως της 2ας Μαρτίου 2010, Rottmann (C-135/08, EU:C:2010:104). Φρονεί, συναφώς, ότι τα άρθρα αυτά έχουν εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης, μολονότι, στην εν λόγω υπόθεση, η απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης οφείλεται στην αυτοδίκαιη απώλεια της ιθαγένειας ενός κράτους μέλους και όχι σε ρητή ατομική απόφαση που συνεπάγεται την αφαίρεση της ιθαγένειας, όπως συνέβη στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προμνησθείσα απόφαση.
- 21 Το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας) διερωτάται αν είναι δυνατόν να εξετασθεί κατά πόσον συνάδει προς την αρχή της αναλογικότητας –στην οποία αναφέρεται το Δικαστήριο στη σκέψη 55 της αποφάσεως που μνημονεύθηκε στην προηγούμενη σκέψη– εθνική ρύθμιση που προβλέπει την αυτοδίκαιη απώλεια της ιθαγένειας ενός κράτους μέλους και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, με ποιον τρόπο πρέπει να πραγματοποιηθεί η εξέταση αυτή. Μολονότι η εξέταση του ζητήματος αν οι συνέπειες που έχει η απώλεια της ολλανδικής ιθαγένειας στην κατάσταση των ενδιαφερομένων, από τη σκοπιά του δικαίου της Ένωσης, συνάδουν προς την αρχή της αναλογικότητας θα μπορούσε να απαιτεί την εξέταση κάθε ατομικής περιπτώσεως, το αιτούν δικαστήριο δεν αποκλείει εντούτοις, όπως υποστήριξε ο Υπουργός, ότι μια τέτοια εξέταση της αναλογικότητας μπορεί να είναι εγγενής στο γενικό νομικό καθεστώς, ήτοι, εν προκειμένω, στο προβλεπόμενο από τον νόμο περί ιθαγένειας.
- 22 Το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας) εκτιμά ότι, όσον αφορά την κατάσταση των ενηλίκων, υπάρχουν πειστικά επιχειρήματα που συνηγορούν υπέρ του ότι το άρθρο 15, παράγραφος 1, στοιχείο c, του νόμου περί ιθαγένειας συνάδει προς την αρχή της αναλογικότητας και είναι συμβατό προς τα άρθρα 20 και 21 ΣΛΕΕ. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, συναφώς, ότι η διάταξη αυτή προβλέπει ένα σημαντικό χρονικό διάστημα διαμονής δέκα ετών στην αλλοδαπή πριν από την απώλεια της

ολλανδικής ιθαγένειας, γεγονός από το οποίο μπορεί να συναχθεί ότι οι ενδιαφερόμενοι δεν έχουν πλέον κανέναν δεσμό ή έχουν πολύ αδύναμο μόνο δεσμό με το Βασίλειο των Κάτω Χωρών και, επομένως, με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Επιπλέον, η ολλανδική ιθαγένεια δύναται να διατηρηθεί με έναν σχετικά απλό τρόπο, δεδομένου ότι η δεκαετία αυτή διακόπτεται εφόσον ο ενδιαφερόμενος, κατά το διάστημα αυτό και για συνεχές χρονικό διάστημα τουλάχιστον ενός έτους, διαμένει στις Κάτω Χώρες ή στην Ένωση ή εφόσον του χορηγηθεί πιστοποιητικό κατοχής της ολλανδικής ιθαγένειας, ταξιδιωτικό έγγραφο ή ολλανδικό δελτίο ταυτότητας κατά την έννοια του νόμου περί διαβατηρίων. Εξάλλου, το αιτούν δικαστήριο αναφέρει ότι όποιο άτομο πληροί τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για να έχει δικαίωμα «επιλογής», κατά την έννοια του άρθρου 6 του νόμου περί ιθαγένειας, δικαιούται να ανακτήσει διά επιβεβαιώσεως την ολλανδική ιθαγένεια που είχε προηγουμένως.

- 23 Επιπλέον, το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας) εκφράζει επί την προσωρινή άποψη ότι ο Ολλανδός νομοθέτης δεν ενήργησε αυθαίρετα θεσπίζοντας το άρθρο 15, παράγραφος 1, στοιχείο c, του νόμου περί ιθαγένειας και ότι δεν παρέβη συνεπώς το άρθρο 7 του Χάρτη σχετικά με τον σεβασμό της ιδιωτικής και της οικογενειακής ζωής.
- 24 Ωστόσο, κατά την άποψη του Raad van State (Συμβουλίου της Επικρατείας), στο μέτρο που δεν αποκλείεται η εξέταση της αναλογικότητας των συνεπειών της απώλειας της ολλανδικής ιθαγένειας στην κατάσταση των ενδιαφερομένων να απαιτεί την εξέταση κάθε μεμονωμένης περιπτώσεως, δεν είναι βέβαιο ότι ένα γενικό νομικό καθεστώς, όπως αυτό του νόμου περί ιθαγένειας, συνάδει προς τα άρθρα 20 και 21 ΣΛΕΕ.
- 25 Όσον αφορά την κατάσταση των ανηλίκων, το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι το άρθρο 16, παράγραφος 1, στοιχείο d, του νόμου περί ιθαγένειας αντανακλά τη σημασία που προσδίδει ο εθνικός νομοθέτης στην ενιαία ιθαγένεια εντός της οικογένειας. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται μήπως είναι δυσανάλογο να αφαιρείται από ανήλικο η ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης και τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτήν, με αποκλειστικό σκοπό τη διατήρηση ενιαίας ιθαγένειας εντός της οικογένειας, και σε ποιον βαθμό το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού, υπό την έννοια του άρθρου 24, παράγραφος 2, του Χάρτη, ασκεί επιρροή επ' αυτού. Το αιτούν δικαστήριο σημειώνει ότι ο ανήλικος έχει ελάχιστη επιρροή στη διατήρηση της ολλανδικής ιθαγένειάς του και ότι οι δυνατότητες διακοπής ορισμένων προθεσμιών ή η χορήγηση, παραδείγματος χάριν, πιστοποιητικού κατοχής της ολλανδικής ιθαγένειας δεν συνιστούν λόγους εξαιρέσεως για τους ανηλίκους. Επομένως, δεν είναι σαφές αν το άρθρο 16, παράγραφος 1, στοιχείο d, του νόμου περί ιθαγένειας συνάδει προς την αρχή της αναλογικότητας.
- 26 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Πρέπει τα άρθρα 20 και 21 ΣΛΕΕ, ιδίως υπό το πρίσμα του άρθρου 7 του [Χάρτη], να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι, λόγω της ελλείψεως ατομικής εξετάσεως με γνώμονα την αρχή της αναλογικότητας όσον αφορά τις συνέπειες που η απώλεια της ιθαγένειας έχει για την κατάσταση του ενδιαφερομένου από τη σκοπιά του δικαίου της Ένωσης, αντιτίθενται σε νομικές διατάξεις, όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη, βάσει των οποίων:

- α) ενήλικος, ο οποίος έχει επίσης την ιθαγένεια τρίτου κράτους, χάνει αυτοδικαίως την ιθαγένεια του δικού του κράτους μέλους και επομένως την ιθαγένεια της Ένωσης, επειδή για συνεχές διάστημα δέκα ετών είχε την κύρια διαμονή του στην αλλοδαπή και εκτός της [Ένωσης], ενώ υπάρχουν δυνατότητες διακοπής αυτής της δεκαετούς προθεσμίας;
- β) ανήλικος, υπό ορισμένες περιστάσεις, χάνει αυτοδικαίως, την ιθαγένεια του δικού του κράτους μέλους και επομένως την ιθαγένεια της Ένωσης ως αποτέλεσμα της απώλειας της ιθαγένειας του γονέα του, όπως στην περίπτωση που προαναφέρθηκε υπό το στοιχείο α';»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 27 Με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν τα άρθρα 20 και 21 ΣΛΕΕ, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα του άρθρου 7 του Χάρτη, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε νομοθεσία κράτους μέλους, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία προβλέπει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, αυτοδίκαιη απώλεια της ιθαγένειας του εν λόγω κράτους μέλους η οποία επιφέρει, όσον αφορά τα πρόσωπα εκείνα που δεν έχουν την ιθαγένεια και άλλου κράτους μέλους, απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης και των δικαιωμάτων που απορρέουν από αυτήν, χωρίς να διενεργείται ατομική εξέταση, βάσει της αρχής της αναλογικότητας, των συνεπειών που έχει η απώλεια αυτή στην κατάσταση των εν λόγω προσώπων από τη σκοπιά του δικαίου της Ένωσης.
- 28 Πρέπει εκ προοιμίου να επισημανθεί ότι, στο μέτρο που από την απόφαση περί παραπομπής δεν προκύπτει ότι οι αναιρεσείουσες της κύριας δίκης άσκησαν το δικαίωμά τους ελεύθερης κυκλοφορίας στο εσωτερικό της Ένωσης, δεν συντρέχει λόγος να δοθεί απάντηση στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα υπό το πρίσμα του άρθρου 21 ΣΛΕΕ.
- 29 Κατόπιν της διευκρίνισης αυτής, διαπιστώνεται ότι ο νόμος περί ιθαγένειας ορίζει, στο άρθρο 15, παράγραφος 1, στοιχείο c, ότι ένας ενήλικος χάνει την ολλανδική ιθαγένεια εάν έχει επίσης αλλοδαπή ιθαγένεια και, μετά την ενηλικίωσή του, έχοντας αμφότερες τις ιθαγένειες, είχε την κύρια διαμονή του επί συνεχές διάστημα δέκα ετών εκτός των Κάτω Χωρών και εκτός των εδαφών όπου ισχύει η Συνθήκη ΕΕ. Επιπλέον, το άρθρο 16, παράγραφος 1, στοιχείο d, του νόμου αυτού προβλέπει ότι ένας ανήλικος χάνει, κατ' αρχήν, την ολλανδική ιθαγένεια εάν ο πατέρας ή η μητέρα του απολέσει την ολλανδική ιθαγένεια βάσει, μεταξύ άλλων, του άρθρου 15, παράγραφος 1, στοιχείο c, του εν λόγω νόμου.
- 30 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, καίτοι ο καθορισμός των προϋποθέσεων κτήσεως και απώλειας της ιθαγένειας εμπίπτει, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, στην αρμοδιότητα κάθε κράτους μέλους, το γεγονός ότι ένας τομέας εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών δεν σημαίνει, εντούτοις, ότι οι σχετικοί κανόνες της εθνικής νομοθεσίας δεν πρέπει, στις περιπτώσεις οι οποίες εμπίπτουν στο δίκαιο της Ένωσης, να συνάδουν προς το δίκαιο αυτό (απόφαση της 2ας Μαρτίου 2010, Rottmann, C-135/08, EU:C:2010:104, σκέψεις 39 και 41, καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 31 Βάσει δε του άρθρου 20 ΣΛΕΕ, κάθε πρόσωπο που έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους καθίσταται πολίτης της Ένωσης, ιδιότητα η οποία κατά πάγια νομολογία προορίζεται να αποτελέσει τη θεμελιώδη ιδιότητα των υπηκόων των κρατών μελών [απόφαση της 8ης Μαΐου 2018, Κ.Α. κ.λπ. (Οικογενειακή επανένωση στο Βέλγιο), C-82/16, EU:C:2018:308, σκέψη 47 καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 32 Ως εκ τούτου, η περίπτωση πολιτών της Ένωσης οι οποίοι, όπως οι αναιρεσείουσες της κύριας δίκης, έχουν την ιθαγένεια ενός μόνον κράτους μέλους και οι οποίοι, με την απώλεια της ιθαγένειας αυτής, έρχονται αντιμέτωποι με την απώλεια της ιδιότητας την οποία απονέμει το άρθρο 20 ΣΛΕΕ και των συνακόλουθων δικαιωμάτων εμπίπτει, λόγω της φύσεως και των συνεπειών της, στο δίκαιο της Ένωσης. Επομένως, τα κράτη μέλη οφείλουν, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους στον τομέα της ιθαγένειας, να τηρούν το δίκαιο της Ένωσης (απόφαση της 2ας Μαρτίου 2010, Rottmann, C-135/08, EU:C:2010:104, σκέψεις 42 και 45).
- 33 Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι είναι θεμιτό να επιθυμεί ένα κράτος μέλος να προστατεύσει, αφενός, την ιδιαίτερη σχέση αλληλεγγύης και πίστεως που υπάρχει μεταξύ αυτού του ίδιου και των υπηκόων του και, αφετέρου, την αμοιβαιότητα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που αποτελούν το θεμέλιο του δεσμού της ιθαγένειας (απόφαση της 2ας Μαρτίου 2010, Rottmann, C-135/08, EU:C:2010:104, σκέψη 51).

- 34 Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι ο Ολλανδός νομοθέτης, θεσπίζοντας το άρθρο 15, παράγραφος 1, στοιχείο c, του νόμου περί ιθαγένειας, επιδίωξε να εγκαθιδρύσει ένα καθεστώς με σκοπό, μεταξύ άλλων, την εξάλειψη των ανεπιθύμητων αποτελεσμάτων που συνεπάγεται η κατοχή, από το ίδιο πρόσωπο, πολλών ιθαγενειών. Η Ολλανδική Κυβέρνηση διευκρινίζει, εξάλλου, στις παρατηρήσεις που υπέβαλε στο Δικαστήριο, ότι ο νόμος περί ιθαγένειας αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στο να κωλύει την κτήση ή τη διατήρηση της ολλανδικής ιθαγένειας από πρόσωπα τα οποία δεν έχουν ή δεν έχουν πλέον δεσμό με το Βασίλειο των Κάτω Χωρών. Σκοπός δε του άρθρου 16, παράγραφος 1, στοιχείο d, του εν λόγω νόμου είναι να αποκαταστήσει την ενιαία ιθαγένεια εντός της οικογένειας.
- 35 Όπως αναφέρει ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 53 και 55 των προτάσεών του, είναι θεμιτό για ένα κράτος μέλος, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας που του παρέχει τη δυνατότητα να καθορίζει τις προϋποθέσεις κτήσεως και απώλειας της ιθαγένειας, να θεωρεί την ιθαγένεια εκδήλωση πραγματικού δεσμού μεταξύ του ιδίου και των υπηκόων του και να προβλέπει ως συνέπεια της ελλείψεως ή της παύσεως ενός τέτοιου πραγματικού δεσμού την απώλεια της ιθαγένειάς του. Ωσαύτως θεμιτό είναι να μεριμνά ένα κράτος μέλος για την προστασία της ενιαίας ιθαγένειας εντός της ίδιας οικογένειας.
- 36 Συναφώς, ένα κριτήριο όπως το προβλεπόμενο στο άρθρο 15, παράγραφος 1, στοιχείο c, του νόμου περί ιθαγένειας, το οποίο βασίζεται στη συνήθη διαμονή των υπηκόων του Βασιλείου των Κάτω Χωρών, επί συνεχές διάστημα δέκα ετών, εκτός του εν λόγω κράτους μέλους και των εδαφών όπου ισχύει η Συνθήκη ΕΕ, μπορεί να θεωρηθεί ότι αντανακλά την έλλειψη ενός τέτοιου πραγματικού δεσμού. Ομοίως, μπορεί να θεωρηθεί, όπως επισημαίνει η Ολλανδική Κυβέρνηση σχετικά με το άρθρο 16, παράγραφος 1, στοιχείο d, του εν λόγω νόμου, ότι η έλλειψη πραγματικού δεσμού μεταξύ των γονέων ανήλικου τέκνου και του Βασιλείου των Κάτω Χωρών συνεπάγεται, κατ' αρχήν, την έλλειψη τέτοιου δεσμού μεταξύ του εν λόγω παιδιού και του κράτους μέλους αυτού.
- 37 Το κατ' αρχήν θεμιτό της απώλειας της ιθαγένειας κράτους μέλους στις περιπτώσεις αυτές επιβεβαιώνεται, εξάλλου, από τις διατάξεις του άρθρου 6 και του άρθρου 7, παράγραφοι 3 έως 6, της Συμβάσεως για την εξάλειψη της ανιθαγένειας, τα οποία προβλέπουν ότι, σε ανάλογες περιπτώσεις, ένα πρόσωπο μπορεί να απολέσει την ιθαγένεια ενός συμβαλλομένου κράτους, υπό την προϋπόθεση ότι δεν καθίσταται ανιθαγενές. Ο κίνδυνος αυτός ανιθαγένειας αποτρέπεται, εν προκειμένω, από τις επίμαχες στην κύρια δίκη εθνικές διατάξεις, δεδομένου ότι η εφαρμογή τους εξαρτάται από την εκ μέρους του οικείου προσώπου κατοχή, πέραν της ολλανδικής ιθαγένειας, και της ιθαγένειας άλλου κράτους. Ομοίως, το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε, και παράγραφος 2, της Συμβάσεως για την ιθαγένεια προβλέπει ότι ένα κράτος μέρος μπορεί να προβλέπει την απώλεια της ιθαγένειάς του, μεταξύ άλλων, στην περίπτωση ενηλίκου, όταν δεν υφίσταται κανένας πραγματικός δεσμός μεταξύ του κράτους αυτού και ενός υπηκόου που έχει τη συνήθη διαμονή του στην αλλοδαπή και, στην περίπτωση ανήλικου, για το τέκνο οι γονείς του οποίου χάνουν την ιθαγένεια του εν λόγω κράτους.
- 38 Ο θεμιτός αυτός χαρακτήρας ενισχύεται ακόμη από το γεγονός ότι, όπως επισημαίνει το αιτούν δικαστήριο, εάν ο ενδιαφερόμενος ζητήσει, εντός της δεκαετίας του άρθρου 15, παράγραφος 1, στοιχείο c, του νόμου περί ιθαγένειας, να του χορηγηθεί πιστοποιητικό κατοχής της ολλανδικής ιθαγένειας, ταξιδιωτικό έγγραφο ή ολλανδικό δελτίο ταυτότητας, κατά την έννοια του νόμου περί διαβατηρίων, ο Ολλανδός νομοθέτης θεωρεί ότι το πρόσωπο αυτό σκοπεύει κατά τον τρόπο αυτό να διατηρήσει πραγματικό δεσμό με το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, όπως αποδεικνύει το γεγονός ότι, κατά το άρθρο 15, παράγραφος 4, του νόμου περί ιθαγένειας, η έκδοση ενός εκ των εγγράφων αυτών διακόπτει την προμνησθείσα προθεσμία και αποκλείει, κατά συνέπεια, την απώλεια της ολλανδικής ιθαγένειας.
- 39 Υπό τις συνθήκες αυτές, σε περιπτώσεις όπως εκείνες του άρθρου 15, παράγραφος 1, στοιχείο c, του νόμου περί ιθαγένειας και του άρθρου 16, παράγραφος 1, στοιχείο d, του νόμου αυτού, το δίκαιο της Ένωσης δεν αντιτίθεται, κατ' αρχήν, στο να προβλέπει ένα κράτος μέλος, για λόγους γενικού συμφέροντος, την απώλεια της ιθαγένειάς του, έστω και αν η απώλεια αυτή συνεπάγεται για τον ενδιαφερόμενο την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης.

- 40 Εντούτοις, εναπόκειται στις εθνικές αρμόδιες αρχές και στα εθνικά δικαστήρια να εξακριβώσουν αν η απώλεια της ιθαγένειας του οικείου κράτους μέλους, όταν συνεπάγεται την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης και των δικαιωμάτων που απορρέουν από αυτήν, συνάδει προς την αρχή της αναλογικότητας όσον αφορά τις συνέπειές της στην κατάσταση του ενδιαφερομένου και, ενδεχομένως, στην κατάσταση των μελών της οικογένειάς του από τη σκοπιά του δικαίου της Ένωσης (πρβλ. απόφαση της 2ας Μαρτίου 2010, Rottmann, C-135/08, EU:C:2010:104, σκέψεις 55 και 56).
- 41 Η αυτοδίκαιη απώλεια της ιθαγένειας ενός κράτους μέλους δεν θα ήταν συμβατή προς την αρχή της αναλογικότητας εάν οι σχετικοί εθνικοί κανόνες δεν επέτρεπαν, οποτεδήποτε, ατομική εξέταση των συνεπειών που έχει η απώλεια αυτή για τους ενδιαφερομένους από τη σκοπιά του δικαίου της Ένωσης.
- 42 Ως εκ τούτου, σε περίπτωση, όπως οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης, κατά την οποία η απώλεια της ιθαγένειας ενός κράτους μέλους επέρχεται αυτοδικαίως και συνεπάγεται την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, οι αρμόδιες εθνικές αρχές και τα αρμόδια εθνικά δικαστήρια πρέπει να είναι σε θέση να εξετάζουν, παρεμπιπτόντως, τις συνέπειες της απώλειας της ιθαγένειας και, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, να αποδίδουν εκ νέου ex tunc την ιθαγένεια στον ενδιαφερόμενο, κατόπιν της εκ μέρους του υποβολής αιτήσεως για τη χορήγηση ταξιδιωτικού εγγράφου ή κάθε άλλου εγγράφου που αποδεικνύει την ιθαγένειά του.
- 43 Εξάλλου, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, κατ' ουσίαν, ότι τόσο ο Υπουργός όσο και τα αρμόδια δικαστήρια οφείλουν, βάσει του εθνικού δικαίου, να εξετάζουν τη δυνατότητα διατηρήσεως της ολλανδικής ιθαγένειας στο πλαίσιο της διαδικασίας που αφορά τις αιτήσεις για την ανανέωση διαβατηρίων, προβαίνοντας σε συνολική εκτίμηση βάσει της αρχής της αναλογικότητας που κατοχυρώνεται στο δίκαιο της Ένωσης.
- 44 Η ως άνω εξέταση προϋποθέτει εκτίμηση της ατομικής καταστάσεως του ενδιαφερομένου καθώς και της οικογένειάς του, προκειμένου να προσδιορισθεί αν η απώλεια της ιθαγένειας του οικείου κράτους μέλους, οσάκις επιφέρει απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, έχει συνέπειες που επηρεάζουν δυσανάλογα, σε σχέση με τον σκοπό που επιδιώκει ο εθνικός νομοθέτης, τη φυσιολογική εξέλιξη της οικογενειακής και επαγγελματικής του ζωής, από τη σκοπιά του δικαίου της Ένωσης. Οι συνέπειες αυτές δεν είναι δυνατόν να είναι υποθετικές ή ενδεχόμενες.
- 45 Στο πλαίσιο της εν λόγω εξετάσεως της αναλογικότητας, εναπόκειται, ειδικότερα, στις αρμόδιες εθνικές αρχές και, ενδεχομένως, στα εθνικά δικαστήρια να βεβαιωθούν ότι μια τέτοια απώλεια της ιθαγένειας συνάδει προς τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη, του οποίου την τήρηση διασφαλίζει το Δικαστήριο, και, ιδιαίτερα, προς το δικαίωμα στον σεβασμό της οικογενειακής ζωής, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 7 του Χάρτη, άρθρο που πρέπει να ερμηνεύεται σε συνδυασμό με την υποχρέωση να λαμβάνεται υπόψη το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού, το οποίο αναγνωρίζεται στο άρθρο 24, παράγραφος 2, του Χάρτη (απόφαση της 10ης Μαΐου 2017, Chavez-Vilchez κ.λπ., C-133/15, EU:C:2017:354, σκέψη 70).
- 46 Όσον αφορά τις σχετικές με την ατομική κατάσταση του ενδιαφερομένου περιστάσεις οι οποίες ενδέχεται να είναι κρίσιμες για την εκτίμηση στην οποία πρέπει να προβαίνουν εν προκειμένω οι αρμόδιες εθνικές αρχές και τα εθνικά δικαστήρια, πρέπει να μνημονευθεί, ιδίως, το γεγονός ότι, μετά την αυτοδίκαιη απώλεια της ολλανδικής ιθαγένειας και της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, ο ενδιαφερόμενος θα αντιμετωπίσει περιορισμούς κατά την άσκηση του δικαιώματός του να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών, που καθιστούν, ενδεχομένως, ιδιαίτερος δυσχερές το να εξακολουθήσει αυτός να μεταβαίνει στις Κάτω Χώρες ή σε άλλο κράτος μέλος, προκειμένου να διατηρήσει εκεί πραγματικούς δεσμούς και τακτικές επαφές με μέλη της οικογένειάς του, να ασκήσει εκεί την επαγγελματική δραστηριότητά του ή να προβεί εκεί στις αναγκαίες ενέργειες ώστε να ασκήσει εκεί τέτοια δραστηριότητα. Έχουν κρίσιμη σημασία επίσης, αφενός, το γεγονός ότι ο ενδιαφερόμενος δεν μπορούσε ίσως να αποποιηθεί την ιθαγένεια τρίτου κράτους και, ως εκ τούτου, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 15, παράγραφος 1, στοιχείο c, του νόμου περί ιθαγενείας

και, αφετέρου, ο σοβαρός κίνδυνος να υποβαθμισθούν σημαντικά η ασφάλειά του ή η ελευθερία μετακινήσεώς του στον οποίο θα εκτεθεί ο ενδιαφερόμενος, λόγω του ότι δεν θα μπορεί να απολαύει, στο έδαφος του τρίτου κράτους όπου διαμένει, προξενικής προστασίας βάσει του άρθρου 20, παράγραφος 2, στοιχείο γ', ΣΛΕΕ.

- 47 Ως προς τους ανηλίκους, οι αρμόδιες διοικητικές ή δικαστικές αρχές οφείλουν, επιπλέον, να λαμβάνουν υπόψη, στο πλαίσιο της εκ μέρους τους ατομικής εξετάσεως, την ενδεχόμενη ύπαρξη περιστάσεων από τις οποίες προκύπτει ότι η απώλεια, από τον συγκεκριμένο ανήλικο, της ολλανδικής ιθαγένειάς του, την οποία ο εθνικός νομοθέτης προβλέπει ως συνέπεια της εκ μέρους ενός εκ των γονέων του απώλειας της ολλανδικής ιθαγένειας προκειμένου να διατηρηθεί ενιαία ιθαγένεια εντός της οικογένειας, δεν εξυπηρετεί, λόγω των συνεπειών που έχει για τον ανήλικο μια τέτοια απώλεια από τη σκοπιά του δικαίου της Ένωσης, το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 24 του Χάρτη.
- 48 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθεισών σκέψεων, στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 20 ΣΛΕΕ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα των άρθρων 7 και 24 του Χάρτη, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε νομοθεσία κράτους μέλους, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία προβλέπει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, αυτοδίκαιη απώλεια της ιθαγένειας του εν λόγω κράτους μέλους η οποία επιφέρει, όσον αφορά τα πρόσωπα που δεν έχουν την ιθαγένεια και άλλου κράτους μέλους, απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης και των δικαιωμάτων που απορρέουν από αυτήν, υπό την προϋπόθεση ότι οι αρμόδιες εθνικές αρχές, συμπεριλαμβανομένων, ενδεχομένως, των εθνικών δικαστηρίων, είναι σε θέση να εξετάζουν, παρεμπιπτόντως, τις συνέπειες της εν λόγω απώλειας της ιθαγένειας και, ενδεχομένως, να αποδίδουν εκ νέου ex tunc την ιθαγένεια στους ενδιαφερομένους, κατόπιν της εκ μέρους τους υποβολής αιτήσεως για τη χορήγηση ταξιδιωτικού εγγράφου ή οποιουδήποτε άλλου εγγράφου αποδεικνύει την ιθαγένειά τους. Στο πλαίσιο της εξετάσεως αυτής, οι ανωτέρω αρχές και τα ανωτέρω δικαστήρια οφείλουν να ελέγχουν αν η απώλεια της ιθαγένειας του οικείου κράτους μέλους, η οποία επιφέρει την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, συνάδει προς την αρχή της αναλογικότητας όσον αφορά τις συνέπειές της στην κατάσταση κάθε ενδιαφερομένου και, ενδεχομένως, στην κατάσταση των μελών της οικογένειάς του από τη σκοπιά του δικαίου της Ένωσης.
- 49 Λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως που δόθηκε στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα, παρέλκει η απόφαση επί του προβληθέντος κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση αιτήματος της Ολλανδικής Κυβερνήσεως να περιορίσει το Δικαστήριο τα διαχρονικά αποτελέσματα της εκδοθησομένης αποφάσεως, σε περίπτωση που διαπιστώσει ότι η ολλανδική νομοθεσία δεν είναι συμβατή προς το άρθρο 20 ΣΛΕΕ.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 50 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπιπτόντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

Το άρθρο 20 ΣΛΕΕ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα των άρθρων 7 και 24 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε νομοθεσία κράτους μέλους, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία προβλέπει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, αυτοδίκαιη απώλεια της ιθαγένειας του εν λόγω κράτους μέλους η οποία επιφέρει, όσον αφορά τα πρόσωπα που δεν έχουν την ιθαγένεια και άλλου κράτους μέλους, απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης και των δικαιωμάτων που απορρέουν από αυτήν, υπό την προϋπόθεση ότι οι αρμόδιες εθνικές αρχές, συμπεριλαμβανομένων, ενδεχομένως, των

εθνικών δικαστηρίων, είναι σε θέση να εξετάζουν, παρεμπιπτόντως, τις συνέπειες της εν λόγω απώλειας της ιθαγένειας και, ενδεχομένως, να αποδίδουν εκ νέου *ex tunc* την ιθαγένεια στους ενδιαφερομένους, κατόπιν της εκ μέρους τους υποβολής αιτήσεως για τη χορήγηση ταξιδιωτικού εγγράφου ή οποιουδήποτε άλλου εγγράφου αποδεικνύει την ιθαγένειά τους. Στο πλαίσιο της εξέτασής αυτής, οι ανωτέρω αρχές και τα ανωτέρω δικαστήρια οφείλουν να ελέγχουν αν η απώλεια της ιθαγένειας του οικείου κράτους μέλους, η οποία επιφέρει την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης, συνάδει προς την αρχή της αναλογικότητας όσον αφορά τις συνέπειές της στην κατάσταση κάθε ενδιαφερομένου και, ενδεχομένως, στην κατάσταση των μελών της οικογένειάς του από τη σκοπιά του δικαίου της Ένωσης.

(υπογραφές)